

Evangélikus Kántorlehel

– Szerkeszti: Finta Gergely –

Dallamon szárnyaló imádság

Pünkösdkor – a Lélek áradásának ünnepén – kevésnek bizonyulnak a szavak. Isten nagyszerű ajándéka, az ének azonban pótolhatja egyszerű szavaink fogyatékosságait. Ősi koráljaink felcsendülése ünnepet szerez a hétköznapiokba fulladó embernek; ünnepelni tanít, s egyben elsegít az ünnep lényegének megértésére.

Az Evangélikus Énekeskönyv egyik gyöngyszeme, a Huszár Gál énekeskönyvéből (1574) való Batizi András-ének, „Jövel, Szentlélek Úristen”, ilyen kincs: dallamokon szárnyaló imádság.

Megtanít kérni: helyesen, nem fecsegve, hanem a legfontosabbért könyörögve. Az Atya és a Fiú Lelke vigasságot teremt a szomorúságra hajlamos tanítványok szívében. Ő adhat egyedül hitet nekünk, az Isten iránt eredendően bizalmatlan embereknek. Ő bátorít, amikor elerőtlenedünk a rossz ellen való küzdelemben, s ő nyújt vigasztalást, amikor kilátástalan a harc a legnagyobb hatalommal, a halállal szemben.

Jöjj, taníts, távoztasd, add, biztasd, vigasztald – hangzik a sok kérdés... Csak Ő képes minket, szegényeket gazdaggá tenni, halálraítélteket életre indítani, elcsüggedteket megerősíteni, kételkedőket a hittel megajándékozni.

Meg kell tanulnunk ezeket a kéréseket, hogy húsz évszázad keresztyeivel, s Batizi Andrással együtt tudjuk imádkozni. S velük átélhetjük – a kéréseinket meghallgató Isten ajándékaként – a Lélek megvidámító, megerősítő áradását.

„Jövel, Szentlélek Úristen, Lelkiünknek vigassága, Szívünknek bátorsága, Adjad minden híveidnek Te szent ajándékodat! Jövel, vigasztaló Szentlélek Isten!”

Hafenscher Károly

* * *

Az „Isten tisztelete”

A fenti cím talán furcsán hangzik. Mikor és hogyan tiszteli az ember az Istent? – örök kérdése, vívódása ez a hívő keresztyének. A legnyilvánvalóbb válasz az, hogy az ember az Istent az istentiszteleten tiszteli, és annak keretein belül éli meg a Vele való találkozást. A találkozás Istennel történés útján valósul meg, ami nem más, mint az istentisztelet liturgiája.

A liturgia a keresztyén egyház kétezer éves istentiszteleti rendjének kikristályosodása. Ebben az értelemben visszatekintésnek és a múltba révedésnek tekinthetnénk. Nem szabad elfelejteni, hogy az istentiszteleten mi az élő Jézus Krisztussal találkozunk, hisz ő hitünk alapja. Az Élővel, aki ugyanaz az Úr, akit az első gyülekezetek tagjai dicsőítettek az istentiszteleteiken. Nem egyszerűen a múlt felidézéséről van szó, hanem a liturgia, éppen az élő Krisztus jelenléte miatt, egyben közösség az előttünk járt keresztyénekkal is. Ezt a közösséget pedig a jövő reménysége erősíti bennünk, miszerint egyszer mindannyian, akiket a Bárány vé-

re megtisztított, közös istentiszteleten fogjuk Istent dicsőíteni. Az isteni teljességet izeleli meg az az ember, aki az istentisztelet liturgiájában vesz részt. Az istentiszteleten a véges ember a múlt, a jelen és a jövő egységét éli át.

A fentiek alapján az istentisztelet liturgiája sokkal fontosabb a Krisztust követő ember életében, mint azt manapság sokan gondolják. Az ezredvégi emberiség, és benne a hitvalló gyülekezeteink tagjai is, a szüntelen újítás és haladás, a modernizáció bővületében élnek. A keresztyén egyházak szerte a világon új formákkal és a mai korhoz illesztett üzenet megfogalmazásával próbálkoznak. Önmagában ez nem baj, a tévedést akkor követjük el, ha a korhoz kötöttség mindennél előbbre kerül és így a liturgiának a múltból jelenen átívelő, de jövőbe mutató egységét veszélyezteti.

Bátran mondhatjuk, hogy eljött az ideje a liturgia újra-felfedezésének. Mondom ezt a saját egyházam, a lutheránus egyház élete alapján.

Az evangélikus istentiszteleti rend a kétezer éves liturgia fundamentumára épül fel. Ahogy a régészek is a legősibb rétegeket keresik és abból próbálják az épület alakját megrajzolni, úgy a reformátorok is az *ad fontes* elve alapján az ősi liturgiát állították vissza azzal, hogy az igehirdetést megfelelő rangra emelték az istentiszteleten. Az én egyházam liturgikus rendje nagyon gazdag – ezt az evangélikus énekeskönyvünk bizonyítja –, mégis a mai magyarországi gyakorlat nem ezt támasztja alá. Ennek okait hosszan lehetne kutatgatni, most csak két történeti tényt szeretnék említeni. Egyrészt a katolicizmustól való viszolygás, ami abban nyilvánul meg, hogy minden, ami liturgikus, úgymond, „katolikusos”, másrészt a puritán protestantizmus erős befolyása, amely főleg a magyar ajkú evangélikus gyülekezetek életére volt igen nagy hatással.

Amikor arról beszélünk, hogy a liturgia újra-felfedezésének ideje van, akkor természetesen arra gondolunk, hogy a gyülekezetekkel együtt végre rácsodálkozunk azokra a kincsekre, amelyek az evangélikus istentisztelet rendjében rejtőznek. Itt gondolunk elsősorban: a liturgia énekes rendjére, a kórus liturgikus szerepére, a kántor kísérő feladatán túl szolgáló munkájára, a gyülekezet cselekvő részvételére az istentiszteleten belül, a liturgikus mozdulatok fontosságára.

A liturgia felfedezésének jelentőségét nem csak öncélúan, saját egyházamra nézve érzem fontosnak. A keresztyén egyházak mindegyikének missziós lehetőségét is látom abban, hogy újra és újra végiggondolja a liturgiáját és annak elemire nagy hangsúlyt helyezzen.

Közhelynek számít, ha azt mondjuk, hogy a mai ember rohan, hangos, nincs ideje semmire, manipulálható, anyagi, önpusztító. Mindegyik jelzőt eggyel váltanám ki: mi, huszadikszázad-végi emberek *hangosak* vagyunk. Zajban élünk, zajba menekülünk, zajba, zörejbe születünk és abban halunk meg. A keresztyén embernek zajos világban kell megélnie hitét, a keresztyén egyházaknak ebben a zajos világban kell hirdetniük az evangéliumot. Az Isten hangjának meghallására az embernek *csendre* van szüksége. Ez nem süket csend, hanem a keresztség tövében ránk zúduló csend, amelyben elfogadjuk, hogy nem minket illet az utolsó szó. Ezt az eseményt élhetjük át a liturgiában, ez az, amiért az istentiszteletnek liturgikusnak kell lenni. A zajból érkező embert a csendbe vezetni, hogy meghallgassa a kegyelem hangját, és megszentelődjön.

A csenddel szorosan összefügg az ünnepélyesség. A liturgia egyben ünnep is.

Másik gyenge pontja a mai embernek, hogy nem tud ünnepelni. Az ünnepek nyüggé váltak. Az istentisztelet mindig ünnepi esemény. Az ünnep felemel és kiemel a hétköznapiakból. A liturgiában a Lélek erejével kiemelkedünk a végesség szorításából az isteni teljesség szabadságába.

Összefoglalva, azért tartom nagyon fontosnak a gyülekezeti életben a liturgia hangsúlyozását, mert a mai ember, legyen akár az evangélium, a megnyugvás után éhező, sóvárgó ember, akár a „vallásos show-tól” megcsömörlött, egyaránt

találkozhat az ünnep csendjében felé jövő Úrral, aki mindenkinek ugyanazt a kenyeret, az élet kenyerét adja. A liturgia az előttünk járó keresztyéneknek, a ma élőknek és az utánunk jövőknek a közös kincse, közös istentisztelete. A ma élő keresztyének felelőssége, az Egyház felelőssége, hogy ezt a drága kincset, az Isten tiszteltetésének gazdag kincse mennyire ragyog fel a világ előtt.

Gregersen Labossa György (V. éves evangélikus teológiai hallgató, Budapest)

* * *

Motettás istentiszteletek Budavárán

Új sorozat indult ez év tavaszán a Bécsi kapu téri evangélikus templomban. *Klembala Géza* és *Hafenscher Károly* rendezésében istentiszteleti keretben bemutatásra került J. S. Bach hat nagy motettája. Februártól májusig négy esti istentiszteleten szólt meg a *Cantus Corvinius énekegyüttes*. Az istentiszteletek a szokott liturgikus keretben folytak, de a bevezető liturgia után magyarázatok következtek. A kórus vezetője a motetta zenei, a lelkész pedig a teológiai vonatkozásait ismertette. A különlegesség abban állt, hogy a kórus élőben illusztrált egy-egy állítást: néhol külön szólamokat, néhol harmóniákat, máskor pedig visszatérő motívumokat bemutatva. A gyülekezet minden tagja kézbe kapta a teljes szöveget, s hozzá néhány eligazító mondatot. Az illusztrált bemutatás után rövid igehirdetés következett, majd megszólalt – ekkor magyarázatok nélkül – a teljes, immár mindenkinek „ismerős” motetta. A záróimádságot, Miatyánkot és áldást követően pedig a kórus és a gyülekezet együtt énekelt az adott motetta korálját vagy (ha ilyen nem volt) az adott liturgikus időhöz és az aznapi motetta tematikájához kapcsolódó Bach-korált.

A februári nyitóalkalmon a „Jesu meine Freude” motetta csendült fel. A hallgatók az illusztrációból nyomon kísérhették a korál feldolgozásának minden variációját, s megismerhették, milyen mesterien szövi Bach az anyagot a Franck költötte, Crüger dallamosította korálból és Pál Római levelének 8. részéből. A bemutatott részletek külön kiemelték azokat a zenei eszközöket, amelyekkel Bach kifejezte a szavakban elmondhatatlant: az Isten szeretete titkainak mélységeit.

Hasonlóan került feldolgozásra a többi mű is.

A sorozatzáró istentiszteleten a „Singet dem Herrn ein neues Lied” kezdetű motetta hangozott el. A négy *különleges* istentiszteleten résztvevő gyülekezet azzal távozott: jó lenne, ha ez az ismeretanyagot adó, a motettákat az őket megillető helyre (istentiszteleti keretbe) tevő sorozat mielőbb folytatódna, ha felcsendülne egy „neues Lied” már az ősszel. A sorozat készítői Bach-kantátákról álmodnak – úgy, ahogy azokat Bach megalkotta: az adott vasárnapokon, a liturgiába beleillesztve. Ha lesznek szponzorok, az álom valóra válhat...

HK

* * *

Fúvószene a templomban?

Korunk egyházzeneje sok olyan kérdést vet fel, amelyekre mindannyiunknak válaszolnunk kell. Zenei érdeklődésünket pedig nagyban meghatározza a hozott „anyag”. Mászt képvisel a gyülekezetben az otthonról korálokat hozó, mint aki az éppen divatos ifjúsági énekeken nevelkedett. Nem értékelni szeretnék, hiszen a gyakorlat azt mutatja, hogy nem tudjuk függetleníteni magunkat a világban uralkodó ifjúsági zenei stílustól, de szeretnék rámutatni az evangélikus nép-